

ЗАПОВІТ ПОДРУЖЖЯ У ПРАВІ ІНОЗЕМНИХ УКРАЇН

Бурлак С.Д., курсант 203 навчальної групи факультету №3 (м. Івано-Франківськ) НАВС.

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративних та цивільно-правових дисциплін факультету №3 (м. Івано-Франківськ) НАВС, кандидат юридичних наук Таран О.С.

Однією з ознак демократичності держави є створення ефективного механізму переходу права та обов'язків спадкодавця до спадкоємців у порядку спадкування, що здійснюється за заповітом та за законом. Інститут заповіту подружжя є одним із нових механізмів, який застосовується в Україні при спадкуванні за заповітом. З метою детального вивчення даного інституту слід звернути увагу на закордонну практику регулювання спільних заповітів подружжя.

Проблематиці спільного заповіту подружжя присвячені наукові праці таких вчених як О. О. Бичківський, Д. Ю. Донцов, І. В. Жилінкова, Ю. О. Заїка, О. Є. Кухарев, С. Я. Фурса та інші. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, питання спільного заповіту подружжя в інших країнах світу потребує додаткового вивчення.

Щодо правового регулювання заповіту подружжя іноземні країни можна умовно поділити на дві групи: країни, у яких законодавство передбачає можливість укладання заповіту подружжя та країни, у яких спільні заповіти подружжя заборонені.

Дозволено складання спільного заповітів подружжя в Україні, Німеччині, Англії, окремих регіонах Іспанії (Каталонії, Наваррі, Арагоні), скандинавських країнах. До переваг заповіту

подружжя можна віднести те, що той з подружжя, який пережив спадкодавця, продовжує жити в звичному для нього майновому середовищі, заповіт подружжя розширює спадкову правоздатність громадян та надає їм можливість обрати найбільш вигідну модель правового регулювання спадкових правовідносин.

В Україні заповіт подружжя регулюється статтею 1243 Цивільного кодексу, яка передбачає, що подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить їм на праві спільної сумісної власності. Після смерті одного із подружжя, інший не має права внести в такий заповіт зміни.

Найбільш врегульованими заповіти подружжя є у Цивільному уложенні Німеччини, норми якого характеризуються диспозитивністю змісту заповіту подружжя і правом обрати такий спосіб регулювання спадкових правовідносин, який буде максимально відповідати побажанням подружжя. На відміну від українського законодавства у Німеччині спільний заповіт подружжя складається із двох заповітів, у яких подружжя відображає своє волевиявлення на випадок смерті. У такому заповіті зазначається, що все майно у випадку смерті одного із подружжя переходить до того з подружжя, хто залишився живим. При цьому чоловік (дружина) після смерті одного із подружжя втрачає право відкликати заповіт. Натомість за ним зберігається право відмовитись від належного йому за спільним заповітом майна. Така відмова призводить до втрати чинності заповідальних розпоряджень у заповіті подружжя.

В Англії заповіт подружжя розглядається як договір, що зобов'язує того з подружжя, хто пережив іншого не відкликати та не змінювати свій заповіт після його смерті. Проте за життя чоловік та дружина мають право змінити або скасувати спільний

заповіт. Якщо чоловік (дружина), які залишились після смерті спадкодавця, зміною чи скасуванням заповіту порушить права спадкоємців, то суд може встановити, що майно того з подружжя, хто пережив іншого належить йому на праві управління (трасту) на користь спадкоємців за заповітом подружжя. Як правило спадкоємцями за договором подружжя є спільні діти спадкодавців.

Заборонені спільні заповіти подружжя у Бразилії, Італії, Нідерландах, Польщі, Росії, Франції. Причина заборони укладення спільних заповітів пов'язана із тлумаченням заповіту як одностороннього акту та неможливості відмовитись від заповіту того із подружжя, хто пережив іншого, а також необхідністю забезпечити відкличність заповіту.

Оскільки заповіт - це односторонній акт, то більше як одна особа не може висловлювати у ньому свою волю. Так, стаття 968 Цивільного кодексу Франції встановлює, що заборонено складання заповіту двома або більше особами в одному і тому самому документі як на користь третіх осіб, так і у вигляді зустрічного чи взаємного розпорядження. Дозволено за Цивільним кодексом Франції в одному документі викласти два заповіти, проте це вважатиметься окремими заповітами, а не заповітом подружжя.

Стаття 977 Цивільного кодексу Нідерландів забороняє складання заповіту подружжя. Цивільний кодекс Республіки Польща передбачає, що заповіт може містити розпорядження лише однієї особи. При цьому заборонено не лише складання одного заповіту двома особами, але й розміщення в одному документі двох заповітів. Проте у Польщі дозволено укладання заповіту в усній формі.

Пункт 4 статті 1118 Цивільного кодексу Російської Федерації встановлює, що заповіт може містити розпорядження

лише одного громадянина, що обумовлює заборону укладення заповіту подружжя. Слід зазначити, що необхідність введення в російське законодавство заповіту подружжя періодично закріплюється у проектах змін до Цивільного кодексу Російської Федерації. Зокрема, у проекті Закону № 801269-6 частину 4 статті 1118 запропоновано викласти у такій редакції: «Заповіт може бути здійснений одною особою, а також особами, що на момент складання заповіту, перебувають у шлюбі між собою». Якщо відповідний законопроект буде прийнято, то таке нововведення дозволить укладання у Росії заповіту подружжя.

Отже, щодо правового регулювання заповіту подружжя іноземні країни можна умовно поділити на дві групи: країни, у яких законодавство передбачає можливість укладання заповіту подружжя (Німеччина, Англія, окремі регіони Іспанії, скандинавські держави) та країни, у яких спільні заповіти подружжя заборонені (Бразилія, Італія, Нідерланди, Польща, Росія, Франція). Перевагою заповіту подружжя є те, що така конструкція дозволяє забезпечити єдине волевиявлення чоловіка та дружини на випадок смерті, однак заборона укладення заповіту подружжя у багатьох країнах світу обумовлена розумінням заповіту як акту, що може бути вчинений лише однією особою.